

РОЗДІЛ III

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК: 336.531.2

Стащук Олена,
доктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра фінансів,
м. Луцьк, ORCID ID 0000-0003-2622-7353,
e-mail: Staschuk.Olena@vnu.edu.ua

Деркач Оксана,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра фінансів,
м. Луцьк, ORCID ID 0009-0007-3935-6732,
e-mail: oksana.derkach25@gmail.com

Лозовик Владислава,
здобувач освітнього ступеня «магістр»
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра фінансів,
м. Луцьк, ORCID ID 0009-0004-0887-8376,
e-mail: lozovvk2018@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-01-52-60>

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КЛІМАТ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

У статті здійснено аналіз підходів та узагальнено визначення сутності поняття «інвестиційний клімат». Визначені позитивні та негативні чинники, які впливають на його формування, серед яких: законодавчо-нормативна база, податкова система, політична стабільність, економічний розвиток, рівень корупції тощо. Проведено аналіз динаміки надходжень прямих інвестицій в Україну впродовж останніх шести років, визначено причини їх скорочення та збільшення у кожному з періодів. Розглянуто основні види економічної діяльності, в які найбільше спрямовані інвестиції. Визначено найбільших країн-інвесторів в економіці України за 2021 рік. Проаналізовано динаміку Індексу інвестиційної привабливості протягом 2018 – 2022 рр. Визначено фактори, які впливають на формування інвестиційного клімату України в сучасних умовах господарювання з урахуванням отриманого Україною статусу у члени ЄС. Запропоновано ряд заходів для покращення інвестиційного клімату України у період повоєнного відновлення.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестори, прямі інвестиції, інвестиційна привабливість.

Olena Stashchuk,
Doctor of economics, Professor,

Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk

Derkach Oksana,
Master's degree student
specialty 072 Finance, banking and insurance
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk

Lozovyyk Vladyslava,
Master's degree student
specialty 072 Finance, banking and insurance
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk

INVESTMENT CLIMATE OF UKRAINE AND DIRECTIONS OF ITS IMPROVEMENT

The article noted that investment activity is the basis of the economic development of every country and allows to accelerate the implementation of innovations, update the real sector of the country's economy, and increase competitiveness. The authors analyzed the approaches of scientists to the identification of the concept of "investment climate", and systematized them. Positive and negative factors influencing its formation are identified, among which the following are noted: legislative and regulatory framework, tax system, political stability, economic development, level of corruption, etc.

An analysis of the dynamics of direct investment inflows to Ukraine over the past six years was carried out, and the reasons for their reduction and increase in each of the periods were determined. It is substantiated that the main reasons for the decrease in the volume of foreign investments in Ukraine during 2018-2021 are: a high level of corruption in the country, distrust of the judicial system, instability of the national currency, economic and political situation, monopolization of markets and an unfavorable investment climate. The main types of economic activity, in which investments are most directed, are considered. The largest investor countries in the economy of Ukraine for 2021 have been identified, namely: Cyprus, the Netherlands, Switzerland, Poland and others. The dynamics of the Investment Attractiveness Index during 2018 - 2022 were analyzed. The factors influencing the formation of Ukraine's investment climate in modern economic conditions, taking into account the status obtained by Ukraine as a member of the EU, were determined. A number of measures are proposed to improve the investment climate of Ukraine during the post-war recovery period.

Key words: investments, investment climate, investors, direct investments, investment attractiveness.

Постановка проблеми. В сучасних умовах економічної нестабільності, основною причиною якої є війна в Україні, особливої уваги набуває пошук шляхів підтримання та навіть зростання вітчизняної економіки. Україна в контексті глобальних трансформацій та з метою забезпечення економічного розвитку, підвищення рівня життя населення, стимулювання конкуренції та розвитку бізнесу, нарощення обсягів виробництва та модернізації чинних підприємств потребує залучення значних обсягів іноземних інвестицій. Оскільки інвестиційна діяльність дозволяє здійснювати прогресивні структурні зрушення в економіці, оновлювати її реальний сектор, підвищувати конкурентоспроможність та загалом забезпечувати соціально-економічний розвиток держави, пошук шляхів покращення інвестиційного клімату є безперечно актуальним, а особливо в період воєнного стану та потребі у відбудові національної економіки в повоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиційну діяльність та особливості оцінювання інвестиційного клімату досліджувало багато як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, зокрема такі вчені, як: О. І. Барановський [2], С. В. Войтко [14], І. В. Демішев [14], І. М. Крупка [4], Є. О. Ланченко [3], Г. М. Пурій [12], Н. В. Рагуліна [1], Г. І. Стахів [13], М. В. Тимоць [13] та інші. Незважаючи на те, що існуючі дослідження визначають теоретичні підходи до розуміння поняття «інвестиційний клімат», методика його оцінювання та управління, динамічність чинників та ризиків, що впливають

на рівень інвестиційної привабливості вітчизняної економіки зумовлює виникнення нових (зокрема, таким чинником є воєнна агресія росії проти України) та потребує подальшого дослідження інвестиційного клімату та розробки напрямів шляхів його покращення. Особливої актуальності тематика інвестиційної привабливості набуває у контексті одержаного Україною статусу кандидата у члени Європейського Союзу.

Мета статті. Метою статті є дослідження стану інвестиційного клімату України у довоєнний період, ідентифікація позитивних та негативних чинників впливу на інвестиційний клімат України в умовах воєнного стану та розробка пропозицій щодо можливих шляхів його покращення.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи поняття «інвестиційний клімат» та систематизуючи підходи науковців до його ідентифікації, можемо стверджувати про дискусійність поглядів, що відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Методичні підходи до визначення сутності поняття "інвестиційний клімат"

Автор	Визначення
Рагуліна Н.В.	певна сукупність факторів зовнішнього середовища, що роблять вплив на процес реалізації інвестиційних ідей і безпосередньо, на економічну ефективність інвестиційної діяльності
Барановський О.І.	рівень досягнення потенційних інвестицій у формі коштів, цільових банківських вкладів, паїв, акцій, інших цінних паперів, рухомого і нерухомого майна, майнових прав, ноу-хау, досвіду й інших інтелектуальних цінностей, права користування землею й іншими природними ресурсами
Ланченко Є.О.	сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та закордонних інвесторів
Крупка І.М.	комплекс економічних, політичних, соціальних, правових та інших заходів країни, що приймає інвестиції, спрямованих на забезпечення захисту прав, інтересів і майна суб'єктів інвестиційної діяльності, а також на ефективне інвестування національної економіки
Азріліян О.	сукупність політичних, економічних, соціальних і юридичних умов, які максимально сприяють інвестиційному процесу; рівні для вітчизняних та іноземних інвесторів, однакові за привабливістю умови для вкладення капіталу в національну економіку

Джерело: складено автором на основі [1;2;3;4;13]

Узагальнюючи всі підходи, вважаємо, що найбільш точно поняття інвестиційного клімату можна охарактеризувати як сукупність різних факторів (економічних, правових, соціальних, географічних та ін.), які забезпечують умови та сприяють здійсненню інвестиційної діяльності в окремій країні.

При дослідженні інвестиційного клімату України варто виділити ряд чинників, які впливають на його формування:

1. Законодавчо-нормативне забезпечення. Важливим у формуванні інвестиційного клімату є наявність стабільного законодавства щодо регулювання режиму здійснення іноземного інвестування, наявності у ньому чітко окресленого механізму провадження підприємницької діяльності тощо.

2. Податкова система. В межах цього чинника можна виділити наявність податкових пільг для окремих типів інвесторів або видів інвестицій, застосування податкових стимулів для активізації інвестиційної діяльності в країні, а також встановлення оптимального та обґрунтованого рівня оподаткування підприємницької діяльності в країні.

3. Політична стабільність повинна мінімізувати протиріччя між законодавчими, виконавчими та судовими органами влади в країні; такий чинник також передбачає необхідність постійного

вдосконалення нормативно-правової бази щодо здійснення інвестиційної діяльності, особливо в умовах отримання Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу.

4. Економічний розвиток. Для формування інвестиційного клімату істотний вплив має наявність технологій виробництва, кількість і якість трудових ресурсів, вартість виробничих і залучених ресурсів, достатність ресурсів підприємств тощо.

5. Матеріально-технічні чинники, зокрема наявний виробничий потенціал та рівень розвитку інфраструктури підприємств.

6. Тіньова економіка та корупція. Наявність такого чинника негативно впливає на інвестиційну привабливість країни загалом та окремих суб'єктів господарювання, тому необхідним є ужиття всіх можливих заходів з його усунення.

Законом України «Про режим іноземного інвестування» для іноземного інвестора встановлено національний режим інвестиційної та іншої господарської діяльності, тобто рівні умови діяльності з вітчизняним інвестором. Іноземним інвесторам даються державні захисту їх капіталовкладень [5].

За даними Міністерства фінансів України обсяг прямих інвестицій в Україну у 2021 р. склав 6687 млн. дол. США. Для порівняння наведемо дані попередніх років (рис.1).

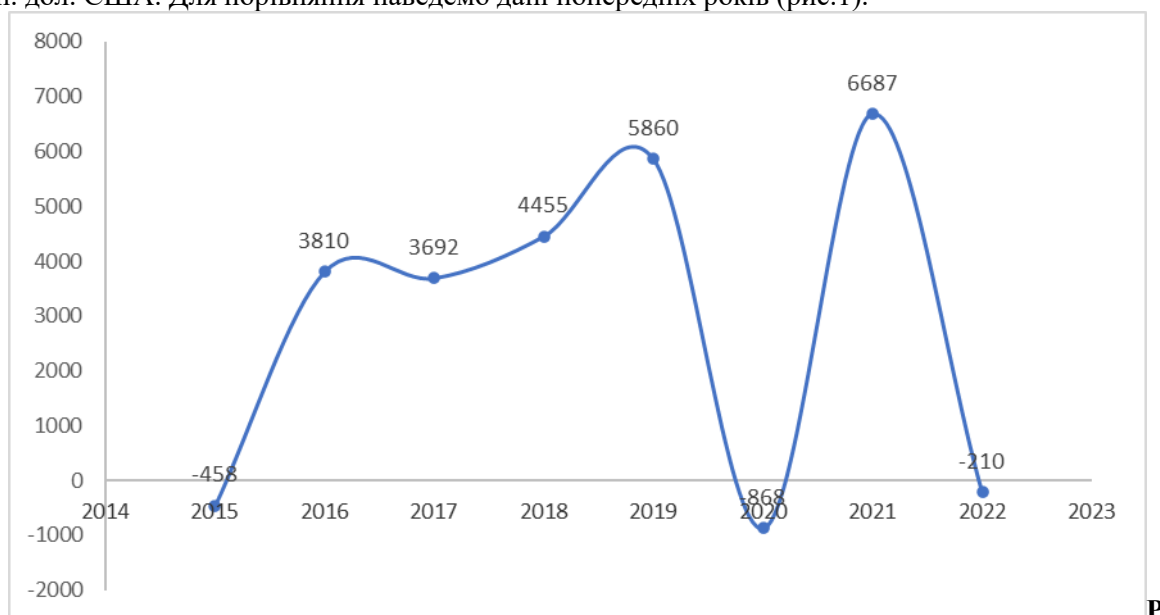

рис.1. Динаміка надходження/вкладення прямих інвестицій в економіку України впродовж 2015–2021 рр., млн дол. США*

*Складено автором на основі [6]

З представленого рисунку можемо побачити, що найвищий обсяг прямих інвестицій в Україні був у 2021 році і склав 6687 млн. дол. США. Також спостерігаємо тенденцію до зменшення іноземних інвестицій, зокрема найнижчі показники є в 2020 р. На нашу думку, причиною цього є економічна криза, спричинена коронакризою. Обсяг прямих інвестицій становив (-868) млн. дол. США. Це означає, що обсяг відтоку інвестицій перевищує обсяг притоку. З від'ємним значенням бачимо також цей показник в 2015 р. (через економічну кризу, спричинену веденням воєнних дій на сході України та анексією півострова Крим) та у 2022 р. (що є наслідком повномасштабної війни росії проти України). Серед причин зниження обсягу іноземних інвестицій також можна виділити: високий рівень корупції в країні, низький рівень довіри до судової системи та захищеності інвесторів, нестабільність національної валюти, криза у економічній сфері та політична нестабільність, монополізація ринків. Усе це негативно впливає на інвестиційний клімат в Україні[8].

Прямі інвестиції в Україну за видами економічної діяльності в 2021 р.*

Вид економічної діяльності	млн. дол. США	Частка, %
Промисловість	3840,3	57,4
Сільське, лісове та рибне господарство	1085,5	16,2
Фінансова та страхова діяльність	575,2	8,6
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	410,7	6,1
Операції з нерухомим майном	309,2	4,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	148,2	2,2
Надання інших видів послуг	147,7	2,2
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	106,5	1,6
Будівництво	75,9	1,1
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	14,4	0,2
Освіта	1,0	0,01
Тимчасове розміщування й організація харчування	-2,3	0
Інформація та телекомунікації	-8,1	0
Професійна, наукова та технічна діяльність	-42,0	0
Соціальне страхування	-1,0	0
Всього	6687,0	100

*Складено автором на основі [7]

Розглядаючи прямі інвестиції в Україну протягом 2021 року у розрізі основних видів економічної діяльності можемо бачити, що найбільший обсяг інвестицій було спрямовано в промисловість (57,40%), на другому місці – сільське, лісове та рибне господарство (16,20%), а на третьому – фінансова та страхова діяльність (8,60 %). Найменше інвестицій спрямовано на інформацію та телекомунікації (0,10 %) та мистецтво, спорт, розваги та відпочинок (0,20%). Найменшими за обсягом інвестицій галузями є професійна, наукова та технічна діяльність, тимчасове розміщування й організація харчування, інформація та телекомунікації і соціальне страхування (спостерігається відтік інвестицій),

За даними НБУ, серед основних країн-інвесторів у 2021 р. можна виокремити: Кіпр – 21 %, Нідерланди – 21 %, Німеччина – 11 %, Швейцарія – 10 %, Польща – 3 % та інші країни – 34 % (рис.2). Варто зазначити, що частка країн ЄС серед країн-інвесторів в загальному становить 74,3 %.

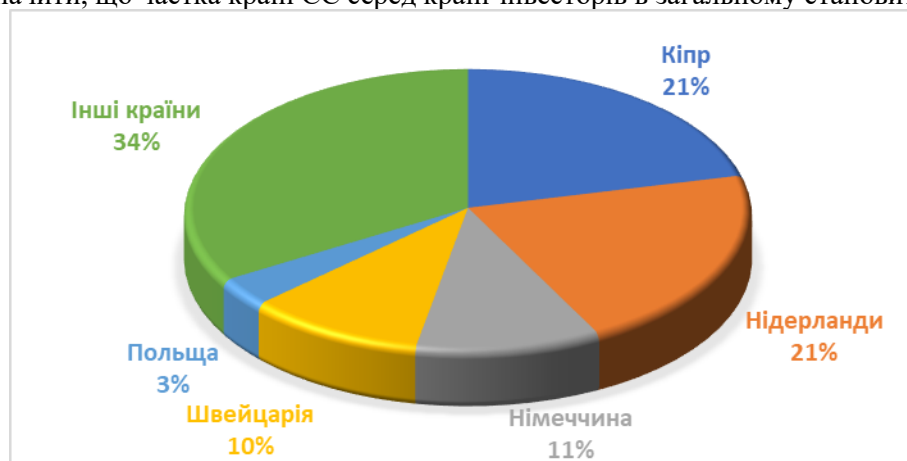

Рис. 2. Частка найбільших країн-інвесторів в економіці України за 2021 рік*, %

*Джерело: складено автором на основі [7]

Проведений аналіз показує, що більшість інвестиційних надходжень географічно походять з офшорних зон. До того ж, основна частина – це гроші вітчизняних підприємців, які, ухиляючись від податків, виводять кошти у вигляді прямих інвестицій.

Європейська бізнес асоціація проводить дослідження, яке відображає настрої бізнесу щодо поточного стану інвестиційного клімату країни та прогнози на найближчі 6 місяців, з 2008 року. Індекс інвестиційної привабливості розраховується як середнє арифметичне оцінок п'яти аспектів інвестиційного клімату. Респонденти відповідають на питання, обираючи одну із запропонованих відповідей, які піддаються аналізу, використовуючи п'ятибальну систему за шкалою Лайкерта [9].

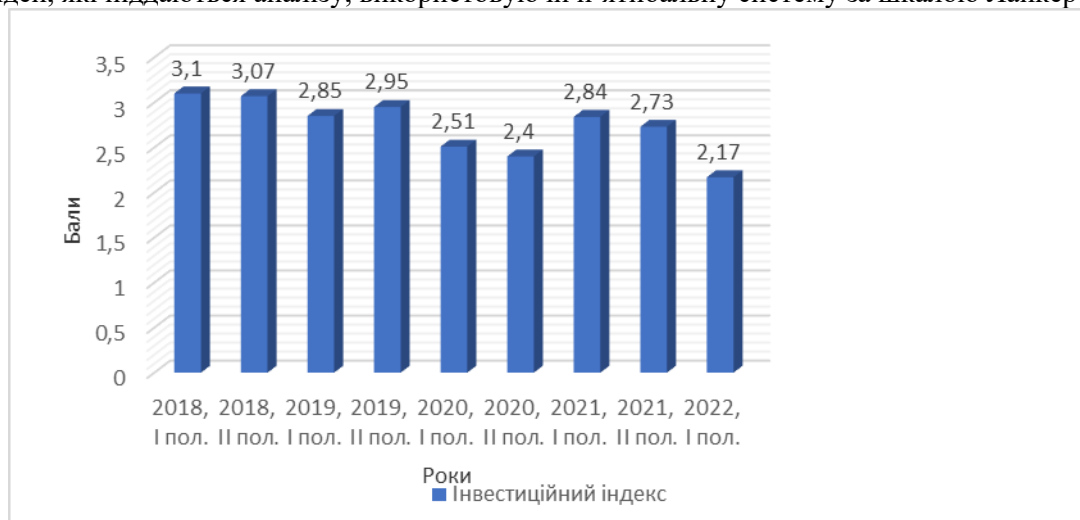

Рис.3. Динаміка Індексу інвестиційної привабливості протягом 2018 – 2022 рр.*

*Джерело: складено автором на основі [11]

Як бачимо з рис.3, інвестиційний Індекс в першій половині 2022 р. досяг свого мінімуму, починаючи з 2018 р. і склав всього 2,17 бали з 5-ти можливих. Водночас, в першій половині 2021 р. цей показник сягав 2,84 бали, що більше на 0,67 бала. В період економічної кризи, спричиненої пандемією COVID-19 у 2020 р. Індекс становив 2,4 бала. Найнижчий показник за всю історію дослідження Індексу інвестиційної привабливості з 2013 р. спостерігається за часів Євромайдану, тоді він опустився до рівня 1,81 бала. Проте, відразу після Революції гідності Індекс показав суттєве зростання та спостерігалася його позитивна подальша тенденція, тому є всі наявні передумови для його зростання й у повоєнний період.

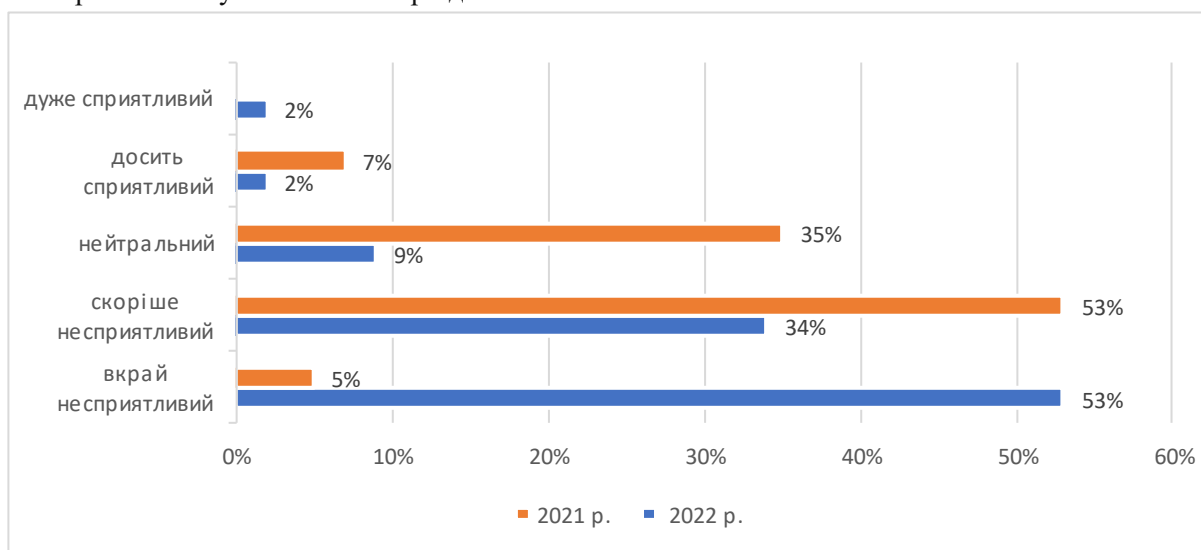

Рис.4. Загальна оцінка привабливості інвестиційного клімату України у 2021 - 2022 рр.

Джерело: складено автором на основі [10]

Генеральні директори інвестиційного середовища України оцінили його стан вкрай негативно. На питання «Як би оцінили інвестиційний клімат в Україні?» 53 % опитаних відповіли, що вважають його вкрай несприятливим, 34 % - скоріше несприятливим, 9% директорів вважають його нейтральним і всього лише 4 % - сприятливим. Ще в 2021 р. вкрай несприятливим інвестиційний клімат вважали лише 5 %, що на 48 % менше у 2022 р., порівняно із 2021 роком. Скоріше несприятливим і нейтральним вважали у 2021 р. більше опитаних, ніж у 2022 р. Тих, хто відповіли про сприятливий клімат у 2021 р. було на 5 % більше, ніж у 2022 р. [10; 11].

Оцінюючи динаміку протягом попередніх 6 місяців, 79 % інвесторів вважають, що інвестиційний клімат погіршився. Доцільним вважаємо порівняння позитивних та негативних факторів, які впливають на формування інвестиційного клімату України у 2022 р.

Таблиця 3

Фактори, які впливають на формування інвестиційного клімату України в сучасних умовах*

Позитивні фактори	Негативні фактори
1. Статус кандидата в ЄС	1. Військова агресія росії проти України
2. Скасування мит і квот на український експорт	2. Тіньова економіка та корупція
3. «Транспортний безвіз» з ЄС	3. Нефективна судова система
4. Відстрочення сплати податкових та митних платежів, а також подачі звітності	4. Зниження купівельної спроможності населення
5. Заходи з дерегуляції	5. Логістичні виклики
6. Кваліфікована та недорога робоча сила	6. Інфляція, безробіття, бідність населення
7. Географічне положення України, природні ресурси, розвинене сільське господарство	7. Високий рівень підприємницьких ризиків

*Систематизовано автором на основі [10; 14]

Експертами також було виокремлено ряд чинників, що найбільш негативно впливають на інвестиційний клімат в Україні, зокрема: проблеми тіньової економіки, пошкодженого майна, трудової міграції, валютних обмежень, цін на енергоносії, неефективної системи оподаткування, частих змін в законодавстві, незрозумілої процедури мобілізації. [10]

Безперечно, найбільшою перешкодою для сприятливого інвестиційного клімату в Україні є військова агресія росії проти України.

За результатами дослідження, які наведені вище, можна стверджувати, що інвестиційний клімат України є несприятливий. Для його покращення потрібно здійснювати такі заходи впливу:

- насамперед вирішити військову проблему, яка зараз є основним чинником дестабілізації інвестиційного клімату України;
- покращити нормативно-правову базу у сфері інвестування;
- подолати корупцію в Україні;
- покращити судову систему, оскільки на сьогоднішній час вона є слабкою;
- підвищувати купівельну спроможність населення. При її збільшенні попит на інвестиції буде зростати;
- покращити логістичну ситуацію в країні.

Отже, інвестиційний клімат – це система різних факторів (економічних, правових, соціальних, географічних та ін.), які забезпечують умови та сприяють здійсненню інвестиційної діяльності в певній країні. Найпривабливішими галузями для інвестицій є промисловість, сільське, лісове та рибне господарство і фінансова та страхова діяльність. Спостерігається тенденція до зменшення інвестицій в Україну (в 2022 р. склали -210 млн. дол. США), тому інвестиційний клімат є непривабливим для інвесторів. Зокрема через низку об'єктивних причин: військова агресія росії, корупція, слабка судова система, зниження купівельної спроможності, логістичні виклики та ін. Тому необхідно вжити низку заходів для покращення інвестиційного клімату України.

Разом з тим, вважаємо, що найбільш позитивним чинником впливу на рівень інвестиційної привабливості в Україні в повоєнний період є одержання нашою країною статусу кандидата у члени Європейського Союзу. Вважаємо, що такий статус дозволить Україні збільшити обсяг іноземних інвестицій в країну шляхом розширення ринків збуту та встановлення надійних логістичних шляхів постачання продукції; зростання обсягів інвестицій у забезпечення кібербезпеки та енергетичної безпеки відповідно до вимог ЄС; можливості реалізації Зеленого курсу ЄС, підвищення інноваційності підприємницької діяльності.

Джерела та література:

1. Рагуліна Н. В. Інвестиційний клімат та методи покращення інвестиційного потенціалу на пост-конфліктних територіях України. Ефективна економіка № 12, 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6005>
2. Барановський О.І. Залучення інвестицій: питання теорії та практики. Донецьк, 1999. 276 с.
3. Ланченко Є.О. Соціально трудові проблеми роз витку інвестиційних процесів у сільському господарстві. Вісник Вінницького політехнічного інституту. № 3. 2012. С. 71—74. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2017/8.pdf
4. Крупка І.М. Формування макроекономічного інвестиційного середовища в Україні. Фінанси України. №4. 2004. С. 87—96. URL: <https://lib.dsau.dp.ua/book/16055?lang=us>
5. Про іноземне інвестування: Закон України № 93/96-ВР від 19.03.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
6. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>
7. Дані статистики зовнішнього сектору. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#1>
8. Городняк І.В., Терендій А.Б. Інституційні чинники залучення іноземних інвестицій в економіку України. Східна Європа. Економіка, бізнес та управління. Випуск 2 (25). 2020. С. 3-10.
9. У першій половині 2021 року в Україні зріс індекс інвестиційної привабливості. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-pershij-polovini-2021-roku-v-ukrayini-zris-indeks-investicijnoyi-privablivosti>
10. Індекс інвестиційної привабливості. Європейська бізнес асоціація. URL: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2022/08/EBA-InvestIndex_IH-2022-UA.pdf
11. Дослідження та аналітика. Європейська бізнес асоціація. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analotyka/>
12. Пурій Г. М. Сучасний стан та основні тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. Гроші, фінанси і кредит. 2020. Вип. 44. С. 199—203
13. Тимоць, М., & Стахів, Г. (2023). ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. *Економіка та суспільство*, (47). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-70>
14. Стащук, О., Шостак, Л., & Булик, Д. (2022). БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. *Економіка та суспільство*, (44). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-29>

References

1. Rahulina N. V. (2017). Investytsiynyy klimat ta metody pokrashchennya investytsiynoho potentsialu na post-konfliktnykh terytoriyakh Ukrainy [Investment climate and methods of improving investment potential in post-conflict territories of Ukraine]. *Efektivna ekonomika - Effective Economy*. № 12. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6005> [In Ukrainian]
2. Baranov's'kyu O.I. (1999). Zaluchennya investytsiy: pytannya teoriyi ta praktyky [Investment attraction: issues of theory and practice]. *Donets'k*, 276 s. [In Ukrainian]
3. Lanchenko YE.O. (2012). Sotsial'no trudovi problemy rozvytku investytsiynykh protsesiv u sil's'komu hospodarstvi [Social and labor problems of the development of investment processes in agriculture]. *Visnyk Vinnyts'koho politekhnichnoho instytutu - Bulletin of the Vinnytsia Polytechnic Institute*. № 3. S. 71—74. Available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/17_2017/8.pdf [In Ukrainian]
4. Krupka I.M. (2004). Formuvannya makroekonomichnoho investytsiynoho seredovyshcha v Ukraini [Formation of the macroeconomic investment environment in Ukraine]. *Finansy Ukrainy - Finances of Ukraine*. № 4. S. 87—96. Available at: <https://lib.dsau.dp.ua/book/16055?lang=us> [In Ukrainian]
5. Pro inozemne investuvannya: Zakon Ukrainy № 93/96-VR vid 19.03.1996. [On foreign investment: Law of Ukraine No. 93/96-VR dated March 19, 1996]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua> [In Ukrainian]

6. Pryami inozemni investytsiyi (PII) v Ukrayinu. Ofitsiyyny sayt Ministerstva finansiv Ukrayiny. [Foreign direct investment (FDI) in Ukraine. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> [In Ukrainian]

7. Dani statystyky zovnishn'oho sektoru. Natsional'nyy bank Ukrayiny [Statistical data of the external sector. National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#1> [In Ukrainian]

8. Horodnyak I.V., Terendiy A.B. Instytutsiyini chynnyky zaluchennya inozemnykh investytsiy v ekonomiku Ukrayiny. [Institutional factors of attraction of foreign investments in the economy of Ukraine]. Skhidna Yevropa. Ekonomika, biznes ta upravlinnya - Eastern Europe. Economics, business and management. Vypusk 2 (25). 2020. S. 3-10. [In Ukrainian]

9. U pershiy polovyni 2021 roku v Ukrayini zris indeks investytsiynoyi pryvablyvosti. Uryadovyy portal [In the first half of 2021, the index of investment attractiveness increased in Ukraine. Government portal]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-pershij-polovini-2021-roku-v-ukrayini-zris-indeks-investicijnoyi-privablivosti> [In Ukrainian]

10. Indeks investytsiynoyi pryvablyvosti. Yevropeys'ka biznes asotsiatsiya [Index of investment attractiveness. European Business Association]. Available at: https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2022/08/EBA-InvestIndex_1H-2022_UA.pdf [In Ukrainian]

11. Doslidzhennya ta analityka. Yevropeys'ka biznes asotsiatsiya [Research and analytics. European Business Association]. Available at: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analalyka/> [In Ukrainian]

12. Puriy H. M. (2020). Suchasnyy stan ta osnovni tendentsiyi zaluchennya pryamykh inozemnykh investytsiy v ekonomiku Ukrayiny [Current state and main trends of attraction of foreign direct investment in the economy of Ukraine]. Hroshi, finansy i kredyt - Money, finance and credit. Vyp. 44. S. 199–203 [In Ukrainian]

13. Tymots', M., & Stakhiv, H. (2023). Finansovi aspekty zaluchennya inozemnykh investytsiy v umovakh voyennoho stanu [Financial aspects of attracting foreign investments under the conditions of the state of martial]. Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and society (47). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/20> [In Ukrainian]

14. Stashchuk, O., Shostak, L., & Bulyk, D. (2022). Bankrutstvo pidpryemstv v umovakh voyennoho stanu [bankruptcy of enterprises under the conditions of marital state]. Ekonomika ta suspil'stvo - Economy and society, (44). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-29> [In Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 15.03.2023 р.